

LIBERALNA DEMOKRACIJA U POST-ČINJENIČNOM VREMENU: KLJUČNI NALAZI PROJEKTA RECLAIM

Hrvoje Butković

Uvod

Hrvatski novinari dezinformacije doživljavaju kao ozbiljnu prijetnju vjerodostojnosti medija, osobito kada se one sa društvenih mreža prelijevaju u mainstream medije zbog nedostatne provjere informacija. Zbog toga oni snažno zagovaraju jačanje profesionalnih normi, razvoj provjere činjenične točnosti tvrdnji, širenje medijske pismenosti među građanima te dosljedniju primjenu novih europskih regulativa kojima je cilj suzbijanje dezinformacija, institucionalno jačanje medija i zaštita novinarstva. S druge pak strane, hrvatski nastavnici i stručnjaci za građansko obrazovanje svjesni su brojnih manjkavosti predmetnog poučavanja građanskog odgoja i obrazovanja te se u pravilu zalažu za korjenitu reformu u ovom području kojom bi građanski odgoj i obrazovanje bio uveden kao zasebni obvezni predmet u sve osnovne i srednje škole.

Ovi specifični nalazi za Hrvatsku dio su širih istraživanja provedenih u sklopu projekta „Ponovno traženje liberalne demokracije u post-činjeničnom vremenu – RECLAIM” koji je implementiran od listopada 2022. do rujna 2024., a bio je financiran sredstvima Okvirnog programa

Europske unije za istraživanje i inovacije Obzor Europa.¹ Projektni konzorciji RECLAIM-a predvodio je Institut za međunarodne odnose Sveučilišta Island iz Reykjavika pod vodstvom profesora Maximiliana Conrada, dok su u provedbu ovog projekta kao partneri bili uključeni trinaest renomiranih sveučilišta i istraživačkih instituta iz više europskih zemalja uključujući i Institut za razvoj i međunarodne odnose iz Zagreba (RECLAIM, 2025a).

Posljednjih godina postalo je jasno da će ono što se često opisuje kao politika post-istine biti jedan od središnjih izazova s kojima će se suočavati liberalna demokracija u 21. stoljeću. Stoga je opći cilj projekta RECLAIM bio analizirati stanje u pogledu različitih dimenzija politike post-istine u Europi kako bi se razvile preporuke za kreatore politika kao i alati putem kojih se najbolje može odgovoriti na ove izazove. Projekt je bio usmjeren na dublju analizu fenomena post-istine, uključujući dezinformacije, manipulativne narative, relativizaciju činjenica i eroziju povjerenja u institucije, s ciljem boljeg razumijevanja njihova utjecaja na političku kulturu, demokratske procese i javnu sferu. Pritom se liberalna demokracija nije promatrala kao statičan institucionalni poredak, nego kao politički i društveni sustav koji se mora kontinuirano prilagođavati novim oblicima pritisaka. U metodološkom smislu, projekt je kombinirao teorijsku i konceptualnu analizu s komparativnim empirijskim istraživanjima.

Cilj je ovoga rada u cjelini prikazati temeljne zaključke projekta RECLAIM, s naglaskom na ključne nalaze pojedinih tematskih cjelina koje su činile njegov analitički okvir. Stoga rad sintetizira opće koncepcijske, komparativne i normativne uvide projekta vezano uz politiku post-istine, borbu protiv dezinformacija i izazove liberalnoj demokraciji u europskom kontekstu. Zasebno se iznose najvažniji rezultati istraživanja provedenih u Hrvatskoj u okviru tematskih cjelina budućnost novinarstva te građanski odgoj i obrazovanja. Na taj se način hrvatski nalazi smještaju u širi analitički i komparativni kontekst projekta.

1 Više informacija o projektu dostupno je na web stranici: <https://reclaim.hi.is/en/about/the-project/>

Upravljanje društvenim mrežama

Istraživanja provedena u sklopu tematske cjeline koja je analizirala rad društvenih mreža pokazala su da je post-činjenično vrijeme obilježeno snažnom vezom između post-istine i desničarskog populizma, koji instrumentalizira dezinformacije, lažne vijesti, alternativne činjenice i teorije zavjere kako bi potkopavao povjerenje građana u institucije, mainstream medije i znanstvene autoritete. Empirijska istraživanja u više europskih zemalja pokazala su da populist koriste društvene mreže za delegitimaciju novinarstva, stvaranje paralelnih narativa i intenziviranje političke polarizacije (Newman i dr., 2025). Posljedice su fragmentirana javna sfera, dominacija eho-komora i otežana demokratska deliberacija (Newman, 2024). Tehnološke platforme dodatno pogoršavaju problem algoritamskim pojačavanjem ekstremnog i obmanjujućeg sadržaja, čime se urušava sposobnost građana za racionalnu raspravu. Postojeći regulatorni mehanizmi EU-a ocjenjuju se nedostatnima jer ne adresiraju strukturni uzrok problema tj. poslovni model tehnoloških kompanija temeljen na komercijalnoj logici amplifikacije (Newman i dr., 2025).

Stoga se predlaže uspostava novog demokratskog režima upravljanja društvenim mrežama na razini EU-a, temeljenog na transparentnosti, odgovornosti i pluralizaciji digitalne javne sfere (ibid.). Prvo, preporučuje se donošenje zakonodavstva koje bi obvezalo društvene mreže na algoritamsku transparentnost te omogućilo građanima bolje razumijevanje načina manipulacije online sadržajem. Drugo, predlaže se razvoj javno dostupnog, otvorenog LLM-a (eng. Large Language Models) tj. sustava za provjeru činjenica u realnom vremenu, kao digitalnog javnog dobra kojim bi se smanjio utjecaj dezinformacija. Treće, autori zagovaraju stvaranje alternativnog ekosustava javnih i participativno upravljanih društvenih platformi te uspostavu „Vijeća za društvene medije” kao tijela za demokratski nadzor nad moderiranjem sadržaja. Cilj ovih preporuka nije cenzura, nego jačanje otpornosti demokracije kroz transparentnost, odgovornost i raznolikost medijskog okruženja.

Nova medijska regulativa

Tematska cjelina posvećena regulaciji bavila se pitanjem kako su liberalne

demokracije odgovorile, te kako bi trebale odgovoriti, na izazove politike post-istine u regulatornom smislu. Stoga su razmatrani različiti oblici regulacije, javnih politika, ali i promicanje određenih oblika političke rasprave, kako na domaćoj tako i na europskoj razini. Polazna točka ovih analiza bilo je stajalište da ne postoji jednostavno regulatorno rješenje za borbu protiv dezinformacija te da dobronamjerne politike mogu proizvesti kontraproduktivne učinke, poput povećane polarizacije ili prijetnji slobodi izražavanja (RECLAIM, 2025b). Analitički fokus bio je usmjeren na glavne inicijative EU-a u području borbe protiv dezinformacija, uključujući Zakon o digitalnim uslugama, Zakon o digitalnim tržištima, Europski akcijski plan za demokraciju i Europski zakon o slobodi medija, analizirajući kako ovi propisi mijenjaju upravljanje digitalnim platformama i javnom sferom (ibid.).

Provedene analize pokazale su da dezinformacije potkopavaju demokratsko donošenje odluka narušavanjem kvalitete informacija u javnoj sferi, što zauzvrat narušava institucionalno povjerenje i ograničava sposobnost građana i njihovih predstavnika da donose informirane odluke (Trenz, 2023). Ovaj pad informiranosti usko je povezan s rastućom političkom polarizacijom, koja se sve više sukobljava s demokratskim normama i pogoduje autoritarnim tendencijama (García-Gutián, 2024; Trenz, 2023).

Istraživači su detektirali pomak u odgovoru EU-a od uske borbe protiv dezinformacija prema široj strategiji usmjerenoj na integritet informacija i demokratsku otpornost. Ova strategija temelji se na normativnom razumijevanju demokracije, ljudskih prava i vladavine prava, kako je artikulirano u Europskom akcijskom planu za demokraciju (García-Gutián, 2024). Međutim, analize su također ustanovile neke trajne izazove, uključujući fragmentiranu provedbu regulatornog okvira EU-a u državama članicama i napetosti koje nastaju između regulacije i slobode izražavanja. Stoga se naglašava da regulatorne mjere moraju biti dopunjene kvalitetnom koordinacijom, transparentnošću i osnaživanjem građana kako bi se učinkovito branila demokracija (Bouza i García-Gutián, 2025).

Temeljem provedenih analiza autori se zalažu za uspostavu koordinirane institucionalne strategije u domeni borbe protiv dezinformacija koja jača demokratski diskurs poboljšanjem vidljivosti, koherentnosti i odgovornosti kako na razini EU-a tako i na nacionalnoj razini. Središnji dio ovog prijedloga stvaranje je namjenskog koordinacijskog tijela, unutar država članica, koje bi bilo zaduženo za usklađivanje regulatornih instrumenata, davanje podrške neovisnim medijima i poticanje građanskog angažmana. Smatra se da davanjem prioriteta demokratskim normama, javnoj raspravi i osnaživanju građana, EU može poboljšati institucionalno povjerenje i otpornost,

te istovremeno zaštititi slobodu izražavanja u duboko polariziranom informacijskom okruženju (Bouza i García-Gutián, 2025; García-Gutián, 2024).

Budućnost novinarstva

Zasebna tematska cjelina analizira je ulogu i položaj novinarstva u kontekstu post-činjenične politike, s naglaskom na povjerenje građana i vjerodostojne informacije. Polazna točka provedenih analiza bila je pretpostavka da širenje dezinformacija i digitalna transformacija medija potkopavaju povjerenje u novinarstvo i stvaraju nove zahtjeve za profesionalnim, istinitim i nepristranim novinarskim praksama. Radni paket posvećen ovoj temi istraživao je ambivalentan odnos novinarstva prema istini, ističući napetost između tržišnih logika, zabave i informativne funkcije medija. Osim toga, istraživanja su bila utemeljena na jasnom razlikovanju između profesionalnih medija i društvenih mreža, koje djeluju kao pojačivači sadržaja, te povezuju teoriju demokratske javne sfere s normativnom političkom teorijom (RECLAIM, 2025c). Provedena empirijska istraživanja ispitivala su očekivanja građana od novinarstva, razinu povjerenja u medije, percepciju kvalitete vijesti, kao i odgovore novinara, medijskih organizacija i vlada na sveprisutan fenomen dezinformacija. Cilj je bio identificirati kako kvalitetno novinarstvo može pridonijeti obnovi povjerenja u medije, jačanju demokratske javne sfere i učinkovitoj borbi protiv dezinformacija u Europi (ibid.).

Analize fokusirane na budućnost novinarstva pokazale su da glavni izvor informacija i dalje ostaju tradicionalni mediji poput kvalitetnih novina i televizije, unatoč rastu društvenih mreža kao kanala distribucije vijesti. Anketno istraživanje provedeno među građanima u Norveškoj, Italiji i Poljskoj pokazalo je da publika ima izrazito „tradicionalna” očekivanja od novinarstva što uključuje objektivnost, točnost i kontekstualizaciju vijesti. Profesionalni novinarski standardi pritom značajno povećavaju stupanj povjerenja (Moland i Custodi, 2025). Međutim, intervjui s novinarima iz sedam europskih zemalja ukazali su na ozbiljne strukturne izazove s kojima se susreće suvremeno novinarstvo, uključujući ubrzani radni ritam, političku polarizaciju, koncentraciju vlasništva, te ovisnost o algoritmima digitalnih platformi, koji se negativno odražavaju na proizvodnju kvalitetnog medijskog sadržaja (ibid.).

Kako bi se prevladali ili barem ublažili ovi problemi na nacionalnoj razini preporuča se jačanje ili uvođenje javnih mehanizama financiranja koji bi

bili usmjereni na kvalitetno i neovisno novinarstvo. Ta potpora trebala bi biti temeljena na transparentnim i strogim kriterijima, poput činjenično utemeljenog izvještavanja, dobrih uvjeta rada i uredničke neovisnosti (Moland i Custodi, 2025). Na europskoj razini istraživači naglašavaju važnost EU-a u oblikovanju zajedničkog regulatornog okvira i koordinacije medijskih politika među državama članicama. Preporučuje se razvoj ciljanih programa financiranja neovisnog i profesionalnog novinarstva, osobito kroz prekogranične projekte i istraživačke suradnje. Osim toga, ističe se da bi EU trebala nastaviti s radom na kreiranju standarda i smjernica kojima je cilj medijska neovisnost i vlasnička transparentnost, te poticati države članice na dosljednu primjenu tih načela u praksi (ibid.).

Vanjski izazovi liberalnoj demokraciji

Tematska cjelina posvećena vanjskim izazovima razmatrala je problematiku vanjskog manipuliranja informacijama i interferencije kao dijela strukturne transformacije međunarodnog informacijskog okruženja, umjesto da se na njih gleda kao na izolirane slučajeve širenja dezinformacija (RECLAIM, 2025d). Polazna osnova bila je pretpostavka da vanjski akteri sve više nastoje potkopati ontološku i epistemološku sigurnost liberalnih demokracija destabilizirajući zajedničko shvaćanje stvarnosti, identiteta i političke legitimnosti. Umjesto promicanja alternativnih režima istine, cilj je ovih strategija narušiti povjerenje u postojeće, slabeći demokratsku raspravu i društvenu koheziju (ibid.).

Društvene mreže omogućuju vanjsko manipuliranje informacijama i interferenciju tako što vanjskim akterima dozvoljavaju zaobilaženje granica, teobraćanjetransnacionalnojpublicikrozapeliranje zajedničke identitete. U cilju borbe protiv ove prakse zaključak je da bi EU trebala ojačati digitalnu diplomaciju kao proaktivni alat svoje vanjske politike. Digitalna diplomacija trebala bi ići dalje od reaktivnog suzbijanja dezinformacija i usredotočiti se na jasno komuniciranje vrijednosti EU-a, izgradnju transnacionalnih zajednica istomišljenika i oblikovanje digitalnog informacijskog prostora kroz transparentnost i etičke standarde (Srovátka, 2025).

U cilju borbe protiv vanjskog manipuliranja informacijama donose se tri ključne preporuke (ibid.). Prvo, EU bi trebala dodatno razviti kapacitete digitalne diplomacije ulaganjem u obuku, komunikacijske strategije na više platformi i koordinaciju između institucija EU-a i država članica. Drugo, EU bi trebala poboljšati svoju sposobnost razotkrivanja, sankcioniranja i

odvraćanja od ovih praksi, uključujući jačanje suradnje između Europske službe za vanjsko djelovanje (ESVD), civilnog društva i akademske zajednice, kao i kreativnu upotrebu diplomatskih, ekonomskih i kibernetičkih alata protiv počinitelja. Treće, građane bi trebalo tretirati kao partnere, a ne kao pasivne primatelje. Transparentna komunikacija o vanjskom manipuliranju informacijama i poštivanje slobode izražavanja ključni su za izgradnju povjerenja i dugoročne demokratske otpornosti.

Perspektive građanskog odgoja i obrazovanja

U sklopu tematske cjeline koja se bavila perspektivama građanskog odgoja i obrazovanja istraživanja su pokazala da europske zemlje imaju vrlo različite modele, s različitim naglascima na medijsku pismenost, kritičko razmišljanje i digitalne vještine. Obrazovni sustavi uglavnom prepoznaju izazove manipulativnog i promjenjivog medijskog okruženja, no ciljevi i metode u sklopu kurikuluma često ostaju preopćeniti i teško provedivi u praksi. Posebno je izražen jaz između ambicioznih vizija u sklopu kurikuluma i provedbe u praksi, s obzirom da učitelji ističu nedostatak vremena, financijskih resursa i stručnih kompetencija za poučavanje ovih složenih sadržaja (Conrad i dr., 2025). Uz to, u mnogim zemljama učitelji nisu dovoljno osposobljeni za poučavanje medijske pismenosti i kritičkog mišljenja, a prilike za dodatno stručno usavršavanje su ograničene ili nisu u dovoljnoj mjeri poticane (ibid.). Iako postoji jasna svijest o izazovima u digitalnom okruženju, praktična provedba ključnih vještina ostaje fragmentirana, nedovoljno koordinirana i osjetno ispod ambicija postavljenih u službenim dokumentima (Castiglioni i Chiriatti, 2025).

Kako bi se ojačala otpornost učenika i obrazovnih sustava na manipulativno medijsko okruženje predlažu se tri osnovne mjere (Conrad i dr., 2025). Prvo, preporučuje se izrada europskog digitalnog alata za nastavnike koji bi poboljšao njihove kompetencije u poučavanju medijske pismenosti, kritičkog mišljenja i digitalnih vještina. Drugo, predlaže se razvoj europskog alata za testiranje medijske pismenosti učenika, koji bi omogućio procjenu učinkovitosti nacionalnih obrazovnih sustava u ovom području i popunio postojeći manjak komparativnih podataka. Treće, preporučuje se stvaranje modularnog kompleta za škole, prilagođenog učenicima osnovnih i srednjih škola, koji bi sadržavao praktične aktivnosti, digitalne alate i materijale za učitelje. Sve tri preporuke oslanjaju se na koordinaciju na razini EU-a, uz poštivanje nacionalnih nadležnosti, te predstavljaju način prevladavanja rascjepkanosti postojećih praksi.

Granice i identitet u kontekstu politike post-istine

U sklopu tematske cjeline koja je analizirala problematiku granica i identiteta u kontekstu politike post-istine, ustanovljeno je da politike i narativi o granicama predstavljaju posebno osjetljivo područje u kojem dezinformacije izravno utječu na liberalno-demokratske vrijednosti. Pokazalo se da rasprave o migracijama i granicama sve više oblikuju ideološki, emocionalni i sekuritizirani narativi, a ne činjenično utemeljeno razmišljanje, što dovodi do relativizacije istine i erozije pluralizma, ljudskih prava i vladavine prava (RECLAIM, 2025e).

Analize parlamentarnih rasprava u više država članica kao i na razini Europskog parlamenta u razdoblju od 2011. do 2024. pokazale su da su predrasude i simplifikacije vezano uz migracije sve više ugrađene u ove debate. Tim putem se namjerno osporavaju epistemološki autoriteti emocionalnim apelima, personaliziranim napadima i potkopavanjem znanstvene i institucionalne ekspertize. Kao posljedica, migracije su od pretežno humanitarnog pitanja pomaknute prema sekuritiziranom narativu koji migrante prikazuje kao prijetnju javnom redu i nacionalnoj sigurnosti (Frahm i dr., 2025; RECLAIM, 2025e). Dok krajnje desne stranke ostaju najdosljedniji promotori takvih narativa, mainstream stranke sve više usvajaju slične retoričke strategije, što dovodi do normalizacije post-istinitog diskursa u političkom centru. Osim toga, analize su također pokazale da se predrasude i simplifikacije migracije rijetko učinkovito osporavaju u parlamentarnim raspravama, jer mnogim političarima nedostaju alati za prepoznavanje i reagiranje na ovakvu manipulativnu retoriku (Frahm i dr., 2025).

Stoga se istraživači zalažu za suočavanje s post-istinskom politikom u parlamentarnim raspravama prvenstveno kroz izgradnju kapaciteta zastupnika, umjesto kroz restriktivnu regulaciju. Središnji je prijedlog razvoj prilagođenog priručnika za parlamentarne zastupnike koji bi im pomogao u otkrivanju, razumijevanju i reagiranju na predrasude i simplifikacije u političkom diskursu. Priručnik bi trebao omogućiti zastupnicima da prepoznaju emocionalnu manipulaciju, napade na stručnost i zlouporabu činjenica, te im istovremeno ponuditi konkretne retoričke strategije za suprotstavljanje takvim argumentima tijekom rasprava (Frahm i dr., 2025). Smatra se da je odgovor na post-istinite poruke izbjegavanje cenzure ili zabrane, jer se tim putem riskira potkopavanje slobode izražavanja i demokratskog osporavanja. Umjesto toga, političare se potiče da kritički promišljaju o narativima koje sami proizvode i da aktivno brane obrazloženja temeljena na dokazima u cilju zaštite kvalitetne parlamentarne rasprave.

Preporuke također ističu potrebu za redovitom obukom, kroz kratke seminare uživo i fleksibilne online module (ibid.).

Glavni rezultati istraživanja provedenih u Hrvatskoj

Istraživački tim Instituta za razvoj i međunarodne odnose sudjelovao je u provedbi tematskih cjelina projekta RECLAIM koje su se bavile razvojem građanskog odgoja i obrazovanja, te budućnošću novinarstva. Građanski odgoj i obrazovanja u Hrvatskoj nikada nije sustavno uveden kao obvezni predmet na nacionalnoj razini. Umjesto toga, naglasak je stavljen na među-predmetni pristup, koji se u praksi pokazao nedovoljno jasnim, teško mjerljivim i slabo zastupljenim zbog preopterećenosti nastavnika i nedostatne stručne edukacije. Kao odgovor na takvo stanje, pojedine jedinice lokalne samouprave pokrenule su vlastite programe građanskog odgoja i obrazovanja poput programa „Škola i zajednica” ili pak „Zajednica aktivnih građana”. Iako ti programi predstavljaju pozitivne primjere poučavanja građanskog odgoja i obrazovanja i rezultiraju većim interesom učenika za ove teme, njihova učinkovitost ostaje ograničena jer su programi većinom definirani kao izvannastavne aktivnosti i nisu obvezni za sve učenike. Stoga se kao temeljni zaključak istraživanja provedenih u Hrvatskoj ističe potreba uvođenja građanskog odgoja i obrazovanja kao zasebnog obaveznog predmeta na nacionalnoj razini u višim razredima osnovne te u srednjim školama.

U sklopu tematske cjeline koja se bavila budućnošću novinarstva, istraživanja sekundarnih izvora i intervjui provedeni u Hrvatskoj pokazali su da novinari dezinformacije doživljavaju kao ozbiljnu prijetnju demokraciji i profesionalnoj autonomiji novinarstva. Uz to, među novinarima postoji vrlo razvijena svijest da su dezinformacije izravno povezane s niskim stupnjem povjerenja u medije. Glavni izvori problema prepoznaju se u društvenim mrežama, ubrzanom tempu rada, lošim uvjetima rada, političkim i ekonomskim pritiscima te nedostatku sustavne edukacije i formaliziranih procedura provjere informacija. Iako novinari primjenjuju osnovne fact-checking prakse i oslanjaju se na etičke kodekse, borba protiv dezinformacija često ovisi o individualnom angažmanu. Stoga se u cilju stvaranja otpornijeg novinarstva u Hrvatskoj nameće potreba za jačanjem profesionalnih standarda, boljom zaštitom novinara, većom financijskom održivosti medija, te razvojem medijske pismenosti. Provedena istraživanja pokazala su da europska medijska regulativa, osobito Akt o digitalnim uslugama (eng. DSA) i Europski akt o slobodi medija (eng. EMFA) sadrže

znatne potencijale u domeni borbe protiv dezinformacija i zaštite profesionalnog novinarstva. Ovaj novi regulatorni okvir uspostavlja jasnija pravila i obveze za digitalne platforme te predviđa snažnije mehanizme nadzora i sankcioniranja u slučaju kršenja propisa. Međutim, unatoč formalnom usvajanju, provedba ove regulative još je u ranoj fazi i njezini stvarni učinci tek će s vremenom postati vidljivi.

Zaključak

Projekt RECLAIM pokazao je da politika post-istine i širenje dezinformacija predstavljaju sustavnu prijetnju liberalnoj demokraciji jer potkopavaju povjerenje u institucije, medije i demokratsku javnu sferu. Istraživanja provedena u sklopu različitih tematskih cjelina potvrđuju snažnu povezanost post-istinitih narativa s populističkim politikama, posebice u digitalnom okruženju u kojem društvene mreže algoritamski pojačavaju emocionalni, polarizirajući i obmanjujući sadržaj. Analize regulatornih pristupa ukazuju na pomak EU-a od uskog fokusa na suzbijanje dezinformacija prema širem konceptu demokratske otpornosti i integriteta informacija, ali i na trajne napetosti između regulacije i slobode izražavanja. Istraživanja budućnosti novinarstva naglašavaju ključnu ulogu profesionalnih standarda u obnovi povjerenja u medije, dok tematske cjeline posvećene vanjskom uplitanju, obrazovanju te granicama i identitetu pokazuju da je za uspješno nošenje s post-istinitim izazovima potrebno jačati kapaciteta aktera, koordinaciju politika te razvijati građanske kompetencije.

Istraživanja provedena u Hrvatskoj, ograničena na tematske cjeline budućnost novinarstva i građansko obrazovanje, potvrđuju prisutnost strukturnih slabosti koje umanjuju otpornost demokratskog sustava na dezinformacije. U području građanskog odgoja i obrazovanja temeljni je problem da edukacija nije sustavno uspostavljena putem obveznog predmeta, već se oslanjaju na fragmentirane i neujednačene lokalne inicijative, čime se ograničava njihov doseg i učinak. U području novinarstva, pokazalo se da hrvatski novinari dezinformacije prepoznaju kao ozbiljnu prijetnju demokraciji i profesionalnoj autonomiji. Međutim, s obzirom da djeluju u uvjetima ubrzanog rada, ekonomskih i političkih pritisaka te nedostatne institucionalne podrške smatraju da sami malo toga mogu napraviti. Stoga u području novinarstva jačanje profesionalnih standarda, medijske pismenosti i održivih javnih politika predstavljaju preduvjet za stvaranje veće demokratske otpornosti.

Literatura

- Bouza, L; García-Gutián, E. 2025. EU Defence of Democracy: Increasing Visibility and Coordination Against Disinformation. RECLAIM Policy Brief. Accessible at: <https://reclaim.hi.is/is/publication/165/>
- Castiglioni, F; Chiriatti, A. 2025. New and Student-cantered Education Tools. RECLAIM Policy Paper. Accessible at: <https://reclaim.hi.is/is/publication/190/>
- Conrad, M; Herjólfsdóttir Skogland, H; Chiriatti, A; Castiglioni, F; Butković, H. 2025. Empowering Citizens in a Changing Media and Information Environment. RECLAIM Policy Brief. Accessible at: <https://reclaim.hi.is/is/publication/164/>
- Frahm, O; Czerska-Shaw, K; Stępk, M. 2025. Priming Politicians for Post-Truth. RECLAIM Policy Brief. Accessible at: <https://reclaim.hi.is/is/publication/166/>
- García-Gutián, E. 2024. Populisms in Democracies Under the Post-truth Pressure: Giving New Life to Public Debate or Blurring It? U Saul Newman and Maximilian Conrad (ur.). Post-Truth Populism: A New Political Paradigm. Cham: Springer Nature Switzerland. 249-277.
- Newman, S. 2024. Fugitive Truth: Renewing the Public Sphere in the Age of Post-truth. Javnost: The Public, Vol. 31, No. 3: 327–342.
- Newman, S; Conrad, M; Schmidt, N. 2025. A New Governance Regime for Social Media. RECLAIM Policy Brief. Accessible at: <https://reclaim.hi.is/is/publication/162/>
- Molard, M; Custodi, J; Trenz, H. J. 2025. Protecting Quality Journalism and Media Freedom. RECLAIM Policy Brief. Accessible at: <https://reclaim.hi.is/is/publication/167/>
- RECLAIM. 2025a. Reclaiming Liberal Democracy in the Postfactual Age. Accessible at: <https://reclaim.hi.is/en/about/the-project/>
- RECLAIM. 2025b. WP7 – Regulatory Aspects. RECLAIM – Reclaiming Liberal Democracy in the Postfactual Age. Accessible at: <https://reclaim.hi.is/en/wp7-regulatory-aspects/>
- RECLAIM. 2025c. WP4 - Trust in and Demand for Quality Journalism. RECLAIM – Reclaiming Liberal Democracy in the Postfactual Age. Accessible at: <https://reclaim.hi.is/en/wp4-trust-in-and-demand-for-quality-journalism/>
- RECLAIM. 2025d. WP6 – External Challenges to Liberal Democracy. RECLAIM – Reclaiming Liberal Democracy in the Postfactual Age. Accessible at: <https://reclaim.hi.is/en/wp6-external-challenges-to-liberal-democracy/>

RECLAIM. 2025e. WP5 – Discursive and Narrative Aspects: Borders and Identities in Post-Truth Politics. RECLAIM – Reclaiming Liberal Democracy in the Postfactual Age. Accessible at: <https://reclaim.hi.is/en/wp5-discursive-and-narrative-aspects-borders-and-identities-in-post-truth-politics/>

Syrovátka, J. 2025. Countering Foreign Information Manipulation and Interference (FIMI) through Digital Diplomacy in Europe. RECLAIM Policy Brief. Accessible at: <https://reclaim.hi.is/is/publication/163/>

Trenz, H. J. 2023. Democracy and the public sphere: From Dystopia back to Utopia. Bristol University Press.

Nakladnik:

IRMO - Institut za razvoj i međunarodne odnose
Ulica Ljudevita Farkaša Vukotinovića 2
10000 Zagreb
www.irmo.hr

Za nakladnika:

Sanja Tišma, ravnateljica

Uredništvo:

Ana-Maria Boromisa,
Sanja Maleković,
Jakša Puljiz,
Sanja Tišma,
Aleksandra Uzelac

Lektura:

Maja Hoić

Grafičko uređenje:

Dragana Markanović

Ova publikacija odražava isključivo stajalište autora i Institut se ne može smatrati odgovornim prilikom uporabe informacija koje se u njoj nalaze.

Sadržaj publikacije moguće je prenositi bez prethodnog odobrenja IRMO-a pod uvjetom da se jasno i vidno navede izvor (autor, naslov, IRMO kao nakladnik te poveznica na internet stranicu objave).